

Rokiškio r. savivaldybės 2025 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita

TURINYS

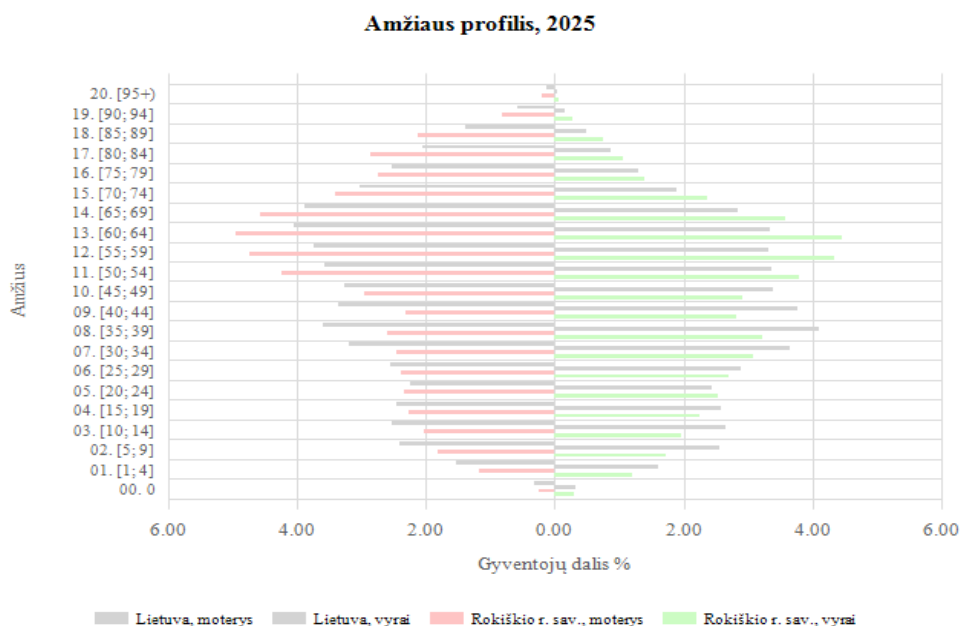
1. ĮVADAS	3
2. DEMOGRAFINĖ SITUACIJA.....	4
3. 2025 METŲ ROKIŠKIO R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS	11
4. SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ.....	15
4.1 PRIORITETINĖ PROBLEMA. BANDYMŲ ŽUDYTIS SKAIČIUS (X60-X64, X66-X84) 100 000 GYVENTOJŲ	15
4.2 PRIORITETINĖ PROBLEMA. MIRTINGUMAS NUO KRAUJOTAKOS SISTEMOS LIGŲ (I00-I99) 100 000 GYVENTOJŲ	18
4.3 MIRTINGUMAS NUO CEREBROVASKULINIŲ LIGŲ (I60-I69) 100 000 GYVENTOJŲ	22
IŠVADOS	26
REKOMENDACIJOS	27

1. ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Rokiškio r. savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai. Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt

2. DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

1 pav. Rokiškio r. savivaldybės gyventojų amžiaus ir lyties struktūra

1 paveikslėlyje pateiktas 2025 m. Rokiškio rajono ir Lietuvos gyventojų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes bei lytį. 2025 m. Rokiškio rajono savivaldybės gyventojų amžiaus struktūra rodo senstančiai visuomenei būdingą demografinį profilį. Lyginant Rokiškio rajono savivaldybės ir Lietuvos gyventojų pasiskirstymą pagal amžiaus grupes, matyti, kad rajone santykinai didesnę gyventojų dalį sudaro vyresnio amžiaus žmonės, o jaunesnio ir darbingo amžiaus gyventojų dalis kai kuriose amžiaus grupėse yra mažesnė. Ryškesnis Rokiškio rajono gyventojų susitelkimas matomas vyresnėse, maždaug 50–69 metų, amžiaus grupėse. Tai rodo, kad artimiausiais metais dalis gausesnių gyventojų grupių pereis į 65 metų ir vyresnių gyventojų kategoriją, todėl tikėtinas tolesnis visuomenės senėjimas. Jaunesnio amžiaus gyventojų grupės yra gerokai siauresnės nei vidutinio ir vyresnio amžiaus grupės. Ypač svarbi 0–14 metų vaikų bei jaunų suaugusiųjų dalis, nes mažesnės šių grupių proporcijos neužtikrina vyresnių, gausesnių kartų pakeitimo. Tokia amžiaus struktūra ilgainiui gali lemti darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus mažėjimą ir didėjantį demografinės senatvės krūvį. Diagramoje taip pat matomi lyčių struktūros skirtumai. Jaunesniame ir vidutiniame amžiuje vyrų ir moterų dalys yra santykinai panašios, tačiau vyresnėse amžiaus grupėse didėja moterų persvara. Ji ypač išryškėja tarp pačių vyriausių gyventojų. Tai siejama su ilgesne moterų vidutine tikėtina gyvenimo trukme ir didesniu vyrų mirtingumu.

Apibendrinant, Rokiškio rajono savivaldybės demografinė struktūra pasižymi santykinai didele vyresnio amžiaus gyventojų dalimi ir mažesne jaunų gyventojų dalimi. Tokia gyventojų

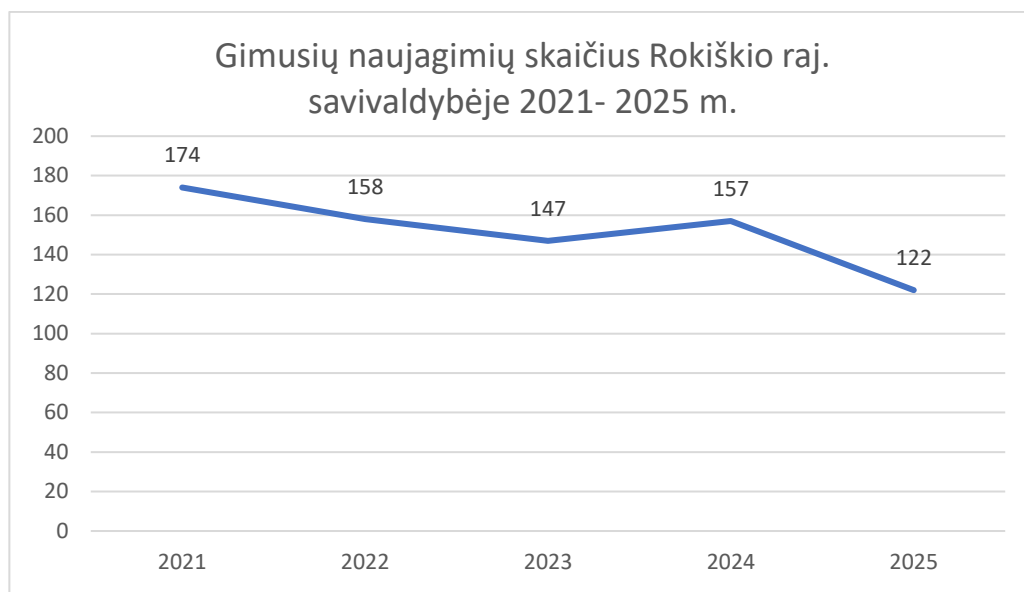
amžiaus struktūra aktualizuoja vyresnio amžiaus žmonių sveikatos išsaugojimo, lėtinių neinfekcinių ligų prevencijos, fizinio aktyvumo, psichikos sveikatos, socialinės įtraukties bei sveiko senėjimo priemonių poreikį.

	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
Gyventojų skaičius Lietuvoje	2810761	2805998	2871585	2888278	2889128
Gyventojų skaičius Rokiškio raj., iš jų:	28460	27983	27529	27081	26547
Moterys	15209	14952	14690	14416	14138
Vyrai	13251	13031	12840	12665	12409

1 lentelė. Nuolatinių gyventojų skaičius bei jų pasiskirstymas pagal lytį Rokiškio r. sav. ir Lietuvoje 2021-2025 m.

2021–2025 m. Lietuvos ir Rokiškio rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus kitimo tendencijos buvo skirtingos. Lietuvoje gyventojų skaičius per analizuojamą laikotarpį padidėjo nuo 2 810 761 gyventojų 2021 m. iki 2 889 128 gyventojų 2025 m., t. y. 78 367 gyventojais arba 2,8 proc. Tuo tarpu Rokiškio rajono savivaldybėje visą analizuojamą laikotarpį buvo stebimas nuoseklus gyventojų skaičiaus mažėjimas. 2021 m. savivaldybėje gyveno 28 460 gyventojų, 2022 m. – 27 983, 2023 m. – 27 529, 2024 m. – 27 081, o 2025 m. – 26 547 gyventojai. Per penkerius metus Rokiškio rajono savivaldybės gyventojų skaičius sumažėjo 1 913 gyventojų, arba 6,7 proc. Vien per 2024–2025 m. gyventojų sumažėjo 534, arba apie 2,0 proc.

Analizuojant gyventojų pasiskirstymą pagal lytį matyti, kad visais nagrinėjamais metais Rokiškio rajono savivaldybėje moterų buvo daugiau nei vyrų. 2025 m. savivaldybėje gyveno 14 138 moterys ir 12 409 vyrai – moterys sudarė apie 53,3 proc., vyrai – 46,7 proc. visų gyventojų. Nuo 2021 iki 2025 m. moterų skaičius sumažėjo 1 071, arba 7,0 proc., o vyrų – 842, arba 6,4 proc. Taigi, nors bendras Lietuvos gyventojų skaičius analizuojamu laikotarpiu didėjo, Rokiškio rajono savivaldybėje priešingai – stebimas nuoseklus gyventojų skaičiaus mažėjimas. Tai rodo išliekančius savivaldybės demografinius iššūkius, susijusius su gyventojų skaičiaus mažėjimu ir gyventojų struktūros pokyčiais (1 lentelė).

2 pav. Gimusių naujagimių skaičius Rokiškio raj. savivaldybėje 2021-2025 m.

2021–2025 m. Rokiškio rajono savivaldybėje gimusių naujagimių skaičius, nepaisant nedidelių svyravimų, turėjo mažėjimo tendenciją. 2021 m. savivaldybėje gimė 174 naujagimiai, 2022 m. – 158, o 2023 m. jų skaičius sumažėjo iki 147. 2024 m. buvo stebimas nedidelis gimimų skaičiaus padidėjimas – gimė 157 naujagimiai, tačiau 2025 m. jų skaičius reikšmingai sumažėjo iki 122 ir buvo mažiausias per visą analizuojamą laikotarpį. Palyginti su 2024 m., 2025 m. gimė 35 naujagimiais, arba 22,3 proc., mažiau. Per visą 2021–2025 m. laikotarpį gimusių naujagimių skaičius sumažėjo 52, arba 29,9 proc. Stebima gimimų skaičiaus mažėjimo tendencija kartu su bendru Rokiškio rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus mažėjimu ir visuomenės senėjimu rodo nepalankius demografinius pokyčius bei gali turėti įtakos tolimesnei savivaldybės gyventojų amžiaus struktūrai (2 pav.)

	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
Mirusiųjų skaičius, iš jų:	645	568	501	476	519
Moterys	333	289	269	240	261
Vyrai	312	279	232	236	258

2 lentelė. Mirusiųjų skaičius bei pasiskirstymas pagal lytį Rokiškio rajono savivaldybėje 2021-2025 m.

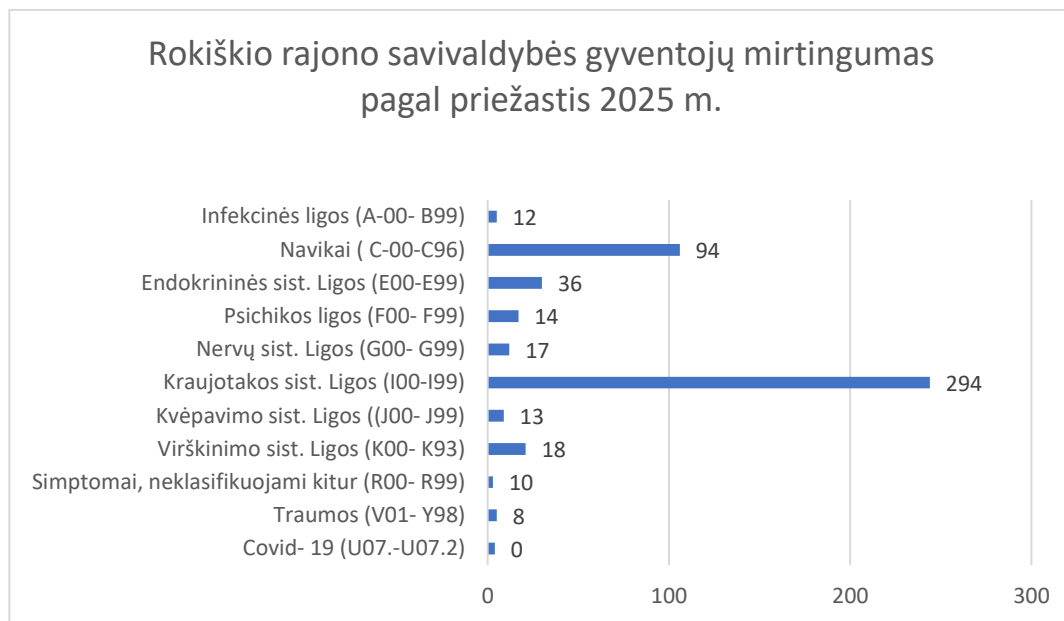
2021–2025 m. Rokiškio rajono savivaldybėje mirusių gyventojų skaičius kito netolygiai, tačiau, vertinant visą analizuojamą laikotarpį, sumažėjo. 2021 m. mirė 645 gyventojai, 2022 m. – 568, 2023 m. – 501, o 2024 m. mirusiųjų skaičius sumažėjo iki 476 ir buvo mažiausias per analizuojamą laikotarpį. 2025 m. mirusiųjų skaičius vėl padidėjo – mirė 519 gyventojų, t. y. 43 asmenimis, arba 9,0 proc., daugiau nei 2024 m. Vis dėlto, palyginti su 2021 m., 2025 m. mirusiųjų buvo 126, arba 19,5

proc., mažiau. Analizuojant mirusiųjų pasiskirstymą pagal lytį, 2025 m. mirė 261 moteris ir 258 vyrai, todėl mirčių skaičius pagal lytį buvo beveik vienodas. Per visą 2021–2025 m. laikotarpį moterų mirčių skaičius sumažėjo nuo 333 iki 261, o vyrų – nuo 312 iki 258. Nepaisant bendro mirusiųjų skaičiaus sumažėjimo, demografinė situacija Rokiškio rajono savivaldybėje išlieka nepalanki – 2025 m. mirusiųjų skaičius (519) daugiau kaip keturis kartus viršijo gimusių naujagimių skaičių (122). Tai rodo ryškią neigiamą natūralią gyventojų kaitą ir yra vienas iš veiksnių, lemiančių savivaldybės gyventojų skaičiaus mažėjimą (2 lentelė).

	2021	2022	2023	2024	2025
Santuokos	152	140	121	93	104
Ištuokos	86	82	73	69	56

3 lentelė. Santuokos ir ištuokos 2021–2025 m. Rokiškio rajono savivaldybėje.

2021–2025 m. Rokiškio rajono savivaldybėje tiek santuokų, tiek ištuokų skaičius turėjo mažėjimo tendenciją. 2021 m. buvo įregistruotos 152 santuokos, 2022 m. – 140, 2023 m. – 121, o 2024 m. jų skaičius sumažėjo iki 93. 2025 m. santuokų skaičius šiek tiek padidėjo – įregistruotos 104 santuokos, t. y. 11,8 proc. daugiau nei 2024 m. Vis dėlto, palyginti su 2021 m., 2025 m. santuokų buvo 48, arba 31,6 proc., mažiau. Ištuokų skaičius per visą analizuojamą laikotarpį mažėjo nuosekliai: nuo 86 ištuokų 2021 m. iki 82 – 2022 m., 73 – 2023 m., 69 – 2024 m. ir 56 – 2025 m. Palyginti su 2021 m., ištuokų skaičius sumažėjo 30, arba 34,9 proc. Visais analizuojamais metais santuokų buvo registruojama daugiau nei ištuokų, o 2025 m. 104 įregistruotoms santuokoms teko 56 ištuokos. Bendras santuokų ir ištuokų skaičiaus mažėjimas vertintinas atsižvelgiant ir į Rokiškio rajono savivaldybėje mažėjantį gyventojų skaičių bei besikeičiančią gyventojų amžiaus struktūrą (3 lentelė).

3 pav. Rokiškio rajono savivaldybės gyventojų mirtingumas pagal priežastis 2025 metai (asmenų skaičius).

2025 m. Rokiškio rajono savivaldybėje pagrindine gyventojų mirties priežastimi išliko kraujotakos sistemos ligos – nuo jų mirė 294 asmenys. Tai sudarė daugiau nei pusę visų 2025 m. mirčių – apie 56,6 proc. Antroje vietoje pagal mirčių skaičių buvo navikai – nuo jų mirė 94 asmenys, arba apie 18,1 proc. visų mirusiųjų. Nuo endokrininės sistemos ligų mirė 36 asmenys, virškinimo sistemos ligų – 18, nervų sistemos ligų – 17, psichikos ir elgesio sutrikimų – 14, kvėpavimo sistemos ligų – 13, infekcinių ligų – 12 asmenų. Dėl simptomų ir kitų nepatikslintų būklių registruota 10 mirčių, dėl traumų ir kitų išorinių mirties priežasčių – 8 mirtys. Mirčių nuo COVID-19 2025 m. neužregistruota. Duomenys rodo, kad didžiausią Rokiškio rajono savivaldybės gyventojų mirtingumo naštą sudaro kraujotakos sistemos ligos ir piktybiniai bei kiti navikai. Kartu šios dvi priežasčių grupės sudarė apie 74,8 proc. visų 2025 m. mirčių, todėl išlieka aktualios širdies ir kraujagyslių ligų bei onkologinių susirgimų prevencijos, ankstyvosios diagnostikos ir gyventojų sveikos gyvensenos stiprinimo priemonės (3 pav.).

Socioekonominė situacija savivaldybėje. 2025 m. Rokiškio rajono savivaldybės socioekonominiai rodikliai atskleidžia išliekančius užimtumo, gyventojų materialinio saugumo ir socialinės atskirties iššūkius. Ilgalaikio nedarbo lygis sudarė 1,9 proc. darbo jėgos (312 asmenų) ir viršijo Lietuvos rodiklį (1,6 proc.). Registruotas nedarbas siekė 10,5 proc. Nedarbas gali didinti finansinį nesaugumą ir riboti galimybes pasirūpinti sveikata.

2025 m. socialinę pašalpą gavo 1 297 savivaldybės gyventojai, arba 48,9 asmens 1 000 gyventojų. Socialinę pašalpą gaunančių šeimų buvo 819, o jų rodiklis siekė 30,9 šeimos 1 000

gyventojų. Pastarasis rodiklis daugiau kaip du kartus viršijo Lietuvos vidurkį (13,4 šeimos 1 000 gyventojų). Tai rodo didesnę socialinės paramos poreikį ir būtinybę stiprinti socialinių bei sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą pažeidžiamoms gyventojų grupėms.

Vaikų ir mokinių socialinę padėtį apibūdina nemokamo maitinimo ir mokyklos nelankymo rodikliai. Nemokamą maitinimą gavo 1 071 mokinys (410 iš 1 000 mokinių). Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, užregistruota 89, arba 46,9 iš 1 000 mokinių; šis rodiklis šiek tiek viršijo Lietuvos vidurkį (44,4). Šie duomenys pabrėžia ankstyvosios pagalbos šeimoms, mokinių įtraukties ir bendradarbiavimo tarp švietimo, socialinių bei sveikatos priežiūros specialistų svarbą.

Socialinio saugumo srityje policijoje užregistruoti 562 pranešimai dėl smurto artimoje aplinkoje, arba 21,2 pranešimo 1 000 gyventojų (Lietuvoje – 19,3). Su narkotikais susijusių nusikalstamų veikų registruota 28, arba 105,5 veikos 100 000 gyventojų. Šie rodikliai atspindi registruotus pranešimus ir veikas, o ne nukentėjusių ar psichoaktyvias medžiagas vartojančių asmenų skaičių. Svarbu tęsti smurto, priklausomybių ir kitų rizikingo elgesio formų prevenciją.

Palankus rodiklis – 2025 m. Rokiškio rajono savivaldybėje neužregistruota 15–17 metų merginų gimdymų; rodiklis sudarė 0 atvejų 1 000 šio amžiaus merginų. Vis dėlto vienu metų rezultatas savaime neleidžia spręsti apie ilgalaikę tendenciją, todėl svarbu išlaikyti jaunimui prieinamą lytinės ir reprodukcinės sveikatos švietimą.

Apibendrinant, savivaldybės socioekonominėje aplinkoje išsiskiria didesnis nei šalies vidurkis ilgalaikis nedarbas, socialinę pašalpą gaunančių šeimų dalis, pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje ir su narkotikais susijusių nusikalstamų veikų rodikliai. Socialinės ir ekonominės sąlygos gali veikti gyventojų sveikatą, todėl tikslinga derinti užimtumo, socialinės paramos, švietimo, psichikos sveikatos stiprinimo ir prevencijos priemones.

Sveikata savivaldybėje. 2025 m. Rokiškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos rodiklių analizė atskleidė reikšmingus gyventojų sveikatos iššūkius, susijusius su dideliu mirtingumu nuo lėtinių neinfekcinių ligų, psichikos sveikatos problemomis ir sveikatos priežiūros paslaugų poreikiu. Gyventojų sveikatos būklei įtakos turi ir savivaldybės demografinė struktūra – mažėjantis gyventojų skaičius bei didėjanti vyresnio amžiaus gyventojų dalis.

2025 m. vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė Rokiškio rajono savivaldybėje siekė 75,2 metų ir buvo 2,7 metų trumpesnė nei Lietuvos vidurkis (77,9 metų). Išvengiamo mirtingumo dalis savivaldybėje sudarė 78,6 proc. ir taip pat viršijo šalies rodiklį (76,3 proc.). Šie duomenys rodo būtinybę stiprinti ligų prevenciją, ankstyvąją diagnostiką ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą.

Didžiausią įtaką gyventojų mirtingumui turėjo kraujotakos sistemos ligos. 2025 m. nuo šių ligų mirė 294 Rokiškio rajono gyventojai, o mirtingumo rodiklis siekė 1 107,5 atvejo 100 000

gyventojų ir buvo 1,66 karto didesnis už Lietuvos vidurkį (665,7 atvejo 100 000 gyventojų). Ypač nepalanki situacija nustatyta vertinant mirtingumą nuo cerebrovaskulinių ligų – užregistruota 80 mirčių, o rodiklis siekė 301,4 atvejo 100 000 gyventojų, t. y. daugiau kaip du kartus viršijo Lietuvos vidurkį (140,2). Šie rodikliai patvirtina širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos, rizikos veiksnių kontrolės ir savalaikės medicininės pagalbos svarbą.

Reikšmingą mirtingumo dalį sudarė ir piktybiniai navikai. 2025 m. nuo jų mirė 94 gyventojai, o mirtingumo rodiklis siekė 354,1 atvejo 100 000 gyventojų ir viršijo Lietuvos vidurkį (274,9). Onkologinių ligų prevencijai svarbus gyventojų dalyvavimas ankstyvosios diagnostikos programose. Rokiškio rajono savivaldybėje krūties vėžio prevencinėje programoje dalyvavo 56,2 proc. tikslinės populiacijos, gimdos kaklelio vėžio – 75,6 proc., o storosios žarnos vėžio – 60,7 proc. gyventojų. Tuo tarpu širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje programoje dalyvavo tik 30,4 proc. tikslinės populiacijos, kai Lietuvos vidurkis siekė 34,9 proc. Tai rodo poreikį aktyviau skatinti gyventojų dalyvavimą prevencinėse programose, ypač širdies ir kraujagyslių ligų rizikos vertinimo srityje.

Didelį susirūpinimą kelia psichikos sveikatos rodikliai. 2025 m. Rokiškio rajono savivaldybėje užregistruota 20 bandymų žudyti, o rodiklis siekė 75,3 atvejo 100 000 gyventojų ir buvo beveik 1,9 karto didesnis už Lietuvos vidurkį (39,5). Taip pat užregistruotos 8 savižudybės, o mirtingumo dėl savižudybių rodiklis siekė 30,1 atvejo 100 000 gyventojų, palyginti su 18,1 Lietuvoje. Šie duomenys išryškina psichologinės pagalbos prieinamumo, ankstyvo savižudybės rizikos atpažinimo, emocinės sveikatos stiprinimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo svarbą.

Vertinant sveikatos priežiūros paslaugų rodiklius, 2025 m. Rokiškio rajono savivaldybėje užregistruota 650 išvengiamų hospitalizacijų, arba 24,6 atvejo 1 000 gyventojų. Šis rodiklis viršijo Lietuvos vidurkį (19,5) ir gali rodyti poreikį stiprinti ambulatorinę sveikatos priežiūrą, lėtinių ligų kontrolę bei pacientų sveikatos raštingumą. Dėmesio reikalauja ir II tipo cukrinio diabeto sergamumas – užregistruotas 201 atvejis, o rodiklis siekė 75,7 atvejo 10 000 gyventojų, palyginti su 68,1 Lietuvoje.

Vaikų sveikatos srityje stebimi tiek palankūs, tiek dėmesio reikalaujantys rodikliai. 2025 m. savivaldybėje neužregistruota kūdikių mirčių. Vaikų skiepavimo nuo tymų, epideminio parotito ir raudonukės apimtys siekė 88,1 proc., o nuo difterijos, stabligės, kokliušo, poliomiellito ir B tipo *Haemophilus influenzae* infekcijos – 90,3 proc. Abu rodikliai viršijo Lietuvos vidurkius. Tačiau tik 16,9 proc. 7–17 metų vaikų neturėjo ėduonies pažeistų, plombuotų ar išrautų dantų, kai Lietuvos rodiklis siekė 24,2 proc. Tai rodo būtinybę stiprinti vaikų burnos sveikatos priežiūrą, higienos įgūdžių ugdymą ir profilaktinių odontologinių patikrų svarbos viešinimą.

Apibendrinant galima teigti, kad 2025 m. svarbiausios Rokiškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos problemos buvo didelis mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ir cerebrovaskulinių ligų, aukšti savižudybių bei bandymų žudyti rodikliai ir nepakankamas dalyvavimas kai kuriose prevencinėse programose. Atsižvelgiant į senstančią savivaldybės gyventojų struktūrą, ypač svarbu užtikrinti kompleksines lėtinių ligų prevencijos, psichikos sveikatos stiprinimo, sveikos gyvensenos skatinimo ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo gerinimo priemones.

3. 2025 METŲ ROKIŠKIO R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Pirmoje lentelės skiltyje pateikiamas rodiklio pavadinimas, antroje skiltyje Rokiškio savivaldybės reikšmės (tendencija, kaip kito per metus, Rokiškio sav. rodiklis, kiekis (skaičius), 3 metų vidurkis ir Rokiškis sav. santykis su Lietuvos vidurkiu), trečioje skiltyje matome Lietuvos reikšmes (Lietuvos rodiklis, blogiausias/geriausias Lietuvos sav. reikšmės, bei sritis, kaip atrodo Rokiškio sav. palyginus su Lietuvos vidurkiu, pažymėta juodu brūkšneliu).

Tendencija: ➡ Nekinta ⬆ Dideja ⬇ Mažėja ■ Geriau ■ Blogiau ■ Panašus

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės				
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.	
Strateginis tikslas										
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	➡	75.2	75	75.9	0.97	77.9	71.4		83.8	
Išvengiamas mirtingumas, proc. – pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą	➡	78.6	162	74.4	1.03	76.3	93.8		67.9	
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį										
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą										
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	30.1	8	20.9	1.66	18.1	71.3		0.0	
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	22.9	8	16.9	1.32	17.3	72.0		0.0	
Bandymų žudyti skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų	⬆	75.3	20	53.0	1.91	39.5	84.8		6.7	
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksł.	⬇	46.9	89	49.1	1.06	44.4	170.1		22.1	

Socialinę pašalpą gaunančių šeimų skaičius 1 000 gyventojų	➡	30.9	819	33.4	2.31	13.4	43.0		0.7
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	⬇	1.9	312	1.5	1.19	1.6	3.8		0.3
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	⬆	-23.9	-634	-18.9	21.73	-1.1	-34.9		34.0
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu									
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	➡	97.9	26	96.1	1.29	75.7	186.1		33.8
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	➡	78.4	26	74.9	1.10	71.5	168.1		30.0
Policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius 1 000 gyventojų	➡	21.2	562	21.4	1.10	19.3	37.2		5.1
Serg. tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	➡	11.3	3	17.3	0.60	18.7	109.0		0.0
Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	➡	18.8	5	19.7	0.88	21.3	109.0		0.0
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką									
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą									
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	⬇	0.0	0	0.4	0.00	0.9	3.1		0.0
Traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	⬆	132.5	92	138.4	0.98	135.0	189.6		77.6
Asmenų, pirmą kartą nustatytas sumažėjęs dalyvumo lygis, sk. 10 000 gyv.	⬆	103.4	172	85.7	1.46	70.8	128.2		49.7
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A09) 10 000 gyventojų (NVSC duom.)	⬆	84.0	223	57.2	0.49	170.7	301.0		4.6
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									
Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	⬇	0.0	0	3.7	0.00	3.6	28.9		0.0
SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	⬇	0.0	0	2.8	0.00	3.4	38.1		0.0
Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	⬆	15.1	4	23.4	1.04	14.5	52.4		0.0
SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	⬆	13.3	4	17.7	0.98	13.6	33.8		0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	⬆	11.3	3	6.2	2.13	5.3	44.3		0.0
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	⬆	7.5	3	4.6	1.50	5.0	37.3		0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	➡	0.0	0	0.0	0.00	1.2	15.1		0.0

Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.	↓	4.1	11	3.9	0.73	5.6	10.1		0.0
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
Oro teršalų (KD2,5 ir/arba, 10 ir/arba azoto dioksido) vidutinė metinė koncentracija savivaldybėje (µg/m³)	→	0.0	0	0.0		0.0	0.0		0.0
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą									
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą									
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	3.8	1	1.2	1.03	3.7	20.8		0.0
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	4.5	1	1.5	1.25	3.6	24.4		0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↓	37.7	10	35.7	1.62	23.3	107.1		0.0
SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↓	30.6	10	29.9	1.41	21.7	91.0		0.0
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	→	192.4	26547	174.9	0.96	199.9	77.6		697.2
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	→	209.0	26547	194.2	1.12	185.8	43.8		417.2
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.	↑	105.5	28	60.4	1.09	96.8	466.2		14.2
Vaikų (0–17 m.), apsinuodijusių narkotinėmis medžiagomis, skaičius 10 000 vaikų	↑	2.9	1	12.1	0.83	3.5	55.4		0.0
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius									
Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) (2019)	↑	57.9	73	46.0	1.53	37.8	6.6		62.1
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius									
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais									
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	↑	24.6	650	25.2	1.26	19.5	40.8		8.7
IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.	↓	1.6	36	1.7	0.89	1.8	3.7		0.9
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą									
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk. (2019)	↑	3.9	307	3.9	2.29	1.7	1.1		6.0
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv. (2019)	→	2.5	7	2.6	0.35	7.2	2.5		13.8
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	→	9.4	250434	9.1	0.98	9.6	4.8		12.1
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19, atsparumas vaistams) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	0.0	0	0.0	0.00	3.5	14.5		0.0
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19, atsparumas vaistams) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	→	0.0	0	0.0	0.00	2.6	14.5		0.0

Serg. ŽIV ir jo sukeltomis ligomis 10 000 gyv. (NVSC duomenys)	↓	0.0	0	0.0	0.00	0.6	1.4		0.0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	↓	0.0	0	2.3	0.00	3.2	17.5		0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %	→	88.1	104	87.8	1.03	85.4	50.0		96.1
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomieliito, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės), %	→	90.3	121	91.0	1.04	86.7	0.0		96.8
Vaikų (7-17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	↑	16.9	304	15.4	0.70	24.2	5.7		31.8
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų	↓	0.0	0	1.9	0.00	1.2	9.5		0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓	1107.5	294	995.6	1.66	665.7	1265.0		332.4
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓	790.7	294	733.1	1.26	629.8	883.7		408.8
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↑	354.1	94	379.5	1.29	274.9	457.9		133.0
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	→	264.5	94	290.2	1.04	253.7	426.6		143.0
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	→	301.4	80	245.2	2.15	140.2	409.2		0.0
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	→	215.0	80	179.9	1.63	131.8	323.0		0.0
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	→	75.7	201	59.9	1.11	68.1	144.6		26.6
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje	↑	56.2	3736	54.3	1.01	55.5	27.1		66.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	↑	75.6	4634	71.0	0.99	76.2	37.0		92.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	↑	60.7	6536	60.4	1.04	58.4	31.2		70.7
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje	↓	30.4	2425	35.9	0.87	34.9	16.2		50.1

4 pav. 2025 m. Rokiškio r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Remiantis lentelėje (4 pav.) pateiktais rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, matoma, jog:

- 13 rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (**žalioji zona**).
- 13 rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (**raudonoji zona**).

- *34 rodiklių reikšmės patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (geltonoji zona).*

4. SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Šioje dalyje analizuojamos specifinės problemos ir rodikliai, kurie Rokiškio raj. savivaldybėje turi neigiamą pokytį bei ryškiai blogesnius rodiklius lyginant su kitomis Lietuvos savivaldybėmis. Remiantis Higienos instituto Savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos rašymo metodinėmis rekomendacijomis, įvertinus savivaldybės visuomenės sveikatos būklę, kasmet reikia išskirti po 3 prioritetines savivaldybės visuomenės sveikatos problemas. Išskirti problemines sritis galima keliais būdais:

1. Vertinant, kurios savivaldybių reikšmės yra blogiausios Lietuvoje (t.y. raudonos zonos);
2. Vertinant keleto metų pokytį;
3. Vertinant, kokios priemonės buvo daromos, ir kaip jos pakeitė situaciją.

2025 metų išsamesnei analizei iš 4 paveiksle pateiktų pagrindinio rodyklių sąrašo rodiklių reikšmių, atsižvelgiant į santykį su Lietuva, Rokiškio rajono savivaldybėje pasirinkti rodikliai yra:

1. *Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų.*
2. *Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyventojų.*
3. *Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyventojų.*

4.1 PRIORITETINĖ PROBLEMA. BANDYMŲ ŽUDYTIS SKAIČIUS (X60-X64, X66-X84) 100 000 GYVENTOJŲ

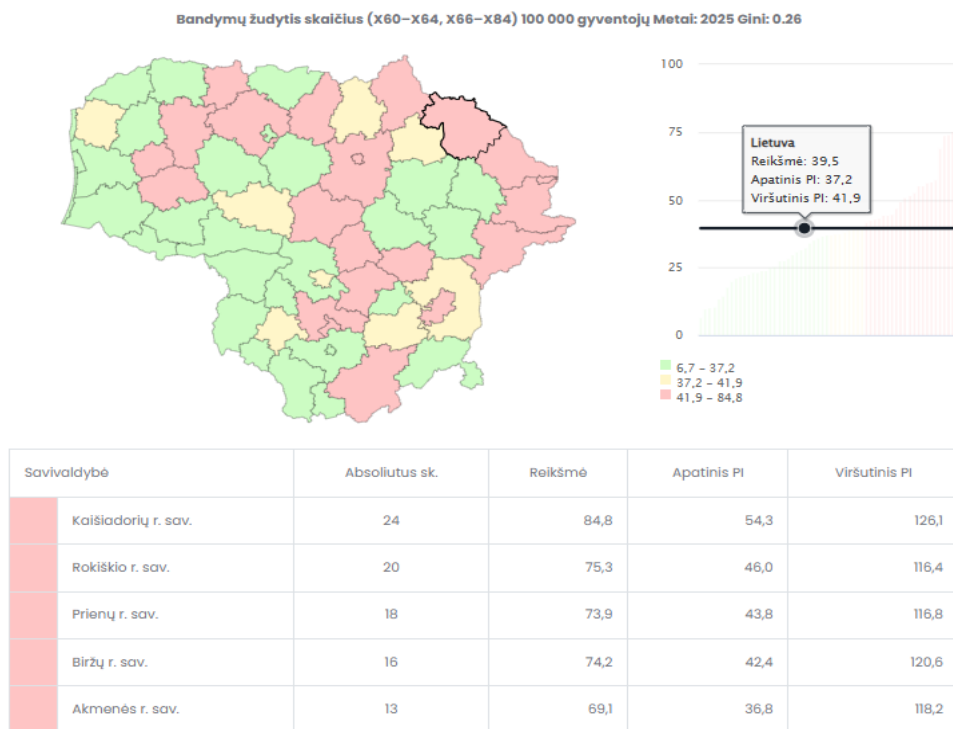
Savižudybės ir bandymai žudyti yra viena iš svarbių visuomenės sveikatos problemų, susijusi ne tik su asmens psichikos sveikata, bet ir su jo socialine aplinka bei gyvenimo aplinkybėmis. Bandymas žudyti yra reikšmingas signalas apie patiriamą emocinę krizę ir vienas svarbiausių vėlesnio savižudiško elgesio rizikos veiksnių. Todėl ypač svarbu laiku atpažinti savižudybės rizikos požymius, užtikrinti lengvai prieinamą psichologinę ir psichiatrinę pagalbą bei tęstinę pagalbą asmenims po bandymo žudyti.

Savižudiškam elgesiui įtakos gali turėti įvairių veiksnių visuma – psichikos sveikatos sunkumai, priklausomybės, vienišumas ir socialinė izoliacija, tarpasmeniniai konfliktai, netektys, finansiniai ar kiti ilgalaikiai sunkumai. Dėl šios priežasties savižudybių prevencija turi apimti ne tik sveikatos priežiūros paslaugas, bet ir visuomenės informavimą, emocinio raštingumo stiprinimą,

pagalbos galimybių viešinimą, specialistų gebėjimų atpažinti savižudybės riziką gerinimą bei glaudų skirtingų institucijų bendradarbiavimą.

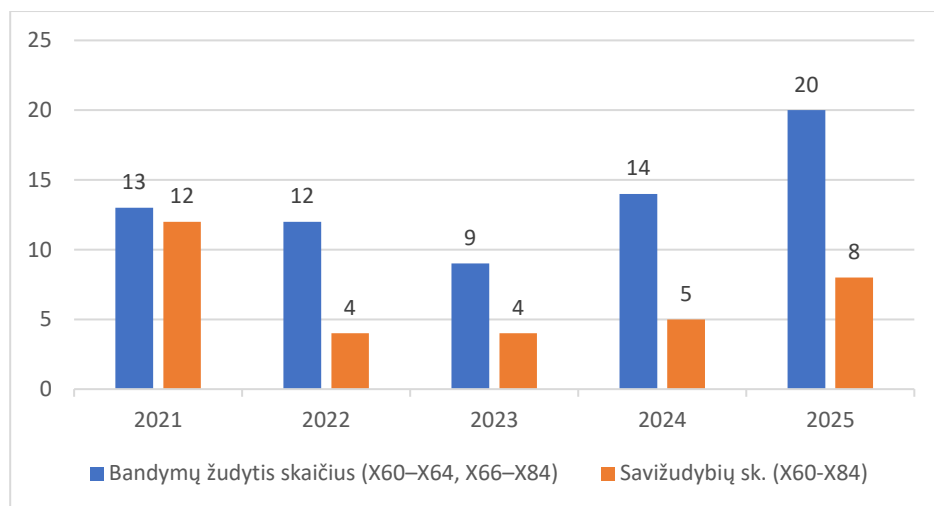
Pagalbą savižudybės riziką patiriantiems asmenims gali teikti šeimos gydytojai, gydytojai psichiatrai, medicinos psichologai, psichikos sveikatos centrų specialistai, socialiniai darbuotojai, atvejo vadybininkai, priklausomybių specialistai bei skubiosios medicinos pagalbos darbuotojai. Vaikų ir jaunimo aplinkoje svarbus vaidmuo tenka mokyklų psichologams, socialiniams pedagogams, visuomenės sveikatos specialistams ir pedagogams. Prie savižudybių prevencijos savivaldybėje taip pat gali prisidėti visuomenės sveikatos biuras, organizuodamas psichikos sveikatos stiprinimo, emocinio raštingumo, streso valdymo veiklas, savižudybių prevencijos mokymus bei informuodamas gyventojus apie prieinamas pagalbos galimybes. Svarbus tarpinstitucinis bendradarbiavimas tarp sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų, švietimo įstaigų, savivaldybės, policijos ir nevyriausybinių organizacijų, siekiant kuo anksčiau atpažinti rizikos grupėse esančius asmenis ir nukreipti juos tinkamos pagalbos.

Savivaldybėse bandymų žudytis skaičius labai skirtingas, kai kur rodikliai skiriasi keliais kartus. Šie duomenys pabrėžia didžiulius regioninius skirtumus ir rodo, kur prevencinės priemonės yra reikalingiausios (5 pav.).

5 pav. Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų Lietuvos savivaldybėse 2025 m.

2025 m. Rokiškio rajono savivaldybėje užregistruota 20 bandymų žudytis, o rodiklis siekė 75,3 atvejo 100 000 gyventojų. Tai buvo beveik 1,9 karto daugiau nei Lietuvos vidurkis – 39,5 atvejo 100 000 gyventojų. Pagal pateiktoje lentelėje nurodytą rodiklį Rokiškio rajono savivaldybė užėmė antrą vietą tarp savivaldybių, o didesnis rodiklis nustatytas tik Kaišiadorių rajono savivaldybėje – 84,8 atvejo 100 000 gyventojų. Po Rokiškio rikiavosi Biržų r. savivaldybė – 74,2, Prienų r. savivaldybė – 73,9 ir Akmenės r. savivaldybė – 69,1 atvejo 100 000 gyventojų. Aukštas bandymų žudytis rodiklis Rokiškio rajone rodo, kad savižudybių prevencija ir psichikos sveikatos stiprinimas išlieka ypač aktualia visuomenės sveikatos problema. Vertinant vienu metų duomenis taip pat svarbu atsižvelgti į savivaldybės gyventojų skaičių ir rodiklio svyravimo galimybę tarp atskirų metų.

6 pav. Bandymų žudytis ir savižudybių skaičius Rokiškio rajono savivaldybėje 2021–2025 m.

2021–2025 m. Rokiškio rajono savivaldybėje bandymų žudytis skaičius svyravo. 2021 m. užregistruota 13 bandymų žudytis, 2022 m. – 12, o 2023 m. jų skaičius sumažėjo iki 9. Nuo 2024 m. stebimas ryškus augimas – užregistruota 14 atvejų, o 2025 m. – jau 20, tai yra didžiausias skaičius per visą analizuojamą laikotarpį. Savižudybių skaičius taip pat svyravo: nuo 12 atvejų 2021 m. sumažėjo iki 4 atvejų 2022 ir 2023 m., tačiau vėliau padidėjo iki 5 atvejų 2024 m. ir 8 atvejų 2025 m. Taigi pastaraisiais dvejais metais matomas tiek bandymų žudytis, tiek savižudybių skaičiaus didėjimas, o tai pagrindžia šios problemos aktualumą Rokiškio rajone (6 pav.).

Siekiant mažinti bandymų žudytis ir savižudybių skaičių Rokiškio rajono savivaldybėje, svarbu užtikrinti nuoseklią savižudybių prevenciją ir skirtingų institucijų bendradarbiavimą.

Rekomenduojama:

- Didinti psichologinės pagalbos prieinamumą, užtikrinant, kad emocinius sunkumus ar krizę patiriantys gyventojai kuo greičiau gautų psichologo, psichiatro ar kito specialisto pagalbą.

- Organizuoti savižudybių prevencijos ir intervencijos mokymus visuomenės sveikatos specialistams, socialiniams darbuotojams, pedagogams, policijos pareigūnams ir kitiems specialistams, kurie savo darbe susiduria su pažeidžiamais asmenimis.
- Stiprinti gyventojų psichikos sveikatą, vykdant streso valdymo, emocinio raštingumo, psichologinio atsparumo, vienišumo mažinimo ir socialinių ryšių stiprinimo veiklas.
- Skirti daugiau dėmesio rizikos grupėms, ypač asmenims, anksčiau bandžiusiems žudyti, patiriantiems psichikos sveikatos sunkumų, priklausomybių, netektį, socialinę izoliaciją ar ilgalaikius socialinius bei ekonominius sunkumus.
- Stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą tarp Visuomenės sveikatos biuro, pirminės sveikatos priežiūros ir psichikos sveikatos centrų, ligoninės, socialinių paslaugų, švietimo įstaigų, policijos, savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų.
- Nuolat viešinti pagalbos galimybes, kad gyventojai žinotų, kur kreiptis patiriant emocinę krizę, ir būtų mažinama stigma, susijusi su kreipimusi psichologinės pagalbos.
- Reguliariai stebėti bandymų žudyti ir savižudybių rodiklius, analizuoti jų pokyčius bei pagal stebėsenos rezultatus planuoti tikslines prevencines priemones.

Visuomenės sveikatos biuro vaidmuo šioje srityje galėtų būti gyventojų psichikos sveikatos stiprinimas, prevencinių veiklų ir mokymų organizavimas, pagalbos galimybių viešinimas, rizikos grupėms skirtų veiklų inicijavimas bei bendradarbiavimo tarp skirtingų rajono institucijų skatinimas.

4.2 PRIORITETINĖ PROBLEMA. MIRTINGUMAS NUO KRAUJOTAKOS SISTEMOS LIGŲ (I00-I99) 100 000 GYVENTOJŲ

Kraujotakos sistemos ligos yra viena pagrindinių gyventojų mirties priežasčių ir svarbi visuomenės sveikatos problema. Šiai ligų grupei priskiriamos išeminės širdies ligos, galvos smegenų kraujagyslių ligos, hipertenzinės ligos ir kitos širdies bei kraujagyslių sistemos ligos. Jų išsivystymui įtakos gali turėti tiek nekoreguojami veiksniai, tokie kaip amžius ir paveldimumas, tiek keičiami rizikos veiksniai – padidėjęs arterinis kraujospūdis, rūkymas, nepakankamas fizinis aktyvumas, nesubalansuota mityba, antsvoris, padidėjęs cholesterolio kiekis ir žalingas alkoholio vartojimas.

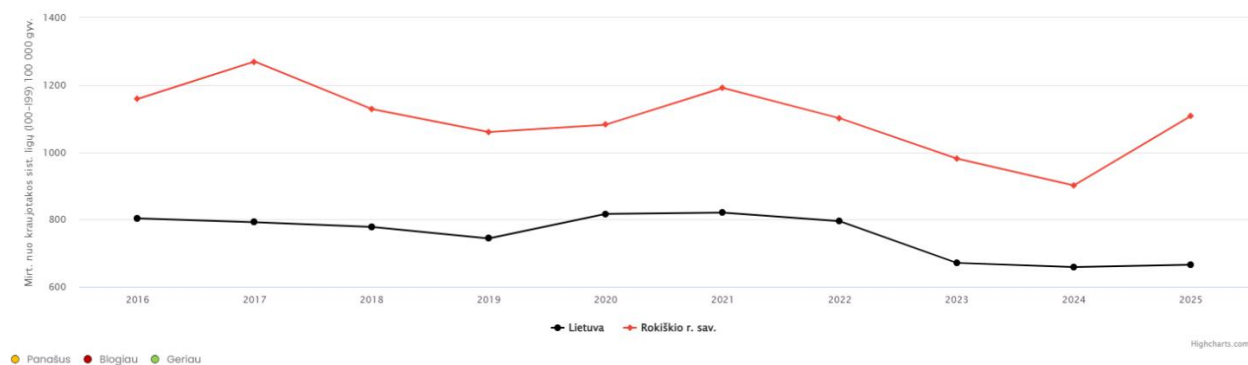
Kraujotakos sistemos ligų prevencijai svarbus ankstyvas rizikos veiksnių nustatymas, reguliarus sveikatos tikrinimas, gyventojų sveikatos raštingumo didinimas bei sveikos gyvensenos skatinimas. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėms programoms, fizinio aktyvumo didinimui, sveikos mitybos įpročių formavimui ir žalingų įpročių mažinimui.

	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
<i>Mirčių skaičius, iš jų:</i>	339	308	270	244	294
<i>Moterys</i>	192	177	172	138	159
<i>Vyrai</i>	147	131	98	106	135
<i>Miesto gyventojai</i>	143	133	116	94	124
<i>Kaimo gyventojai</i>	196	175	154	150	170
<i>18-44 m.</i>	2	2	1	4	3
<i>45-64 m.</i>	38	37	26	36	36
<i>65+ m.</i>	299	269	243	204	255

4 lentelė. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų Rokiškio rajono savivaldybėje 2021-2025 m.

2021–2024 m. Rokiškio rajono savivaldybėje mirčių nuo kraujotakos sistemos ligų skaičius nuosekliai mažėjo – nuo 339 mirčių 2021 m. iki 244 mirčių 2024 m. Tačiau 2025 m. stebimas ryškus padidėjimas – užregistruotos 294 mirtys, t. y. 50 mirčių (20,5 proc.) daugiau nei 2024 m. Vis dėlto 2025 m. mirčių skaičius išliko mažesnis nei 2021 m.

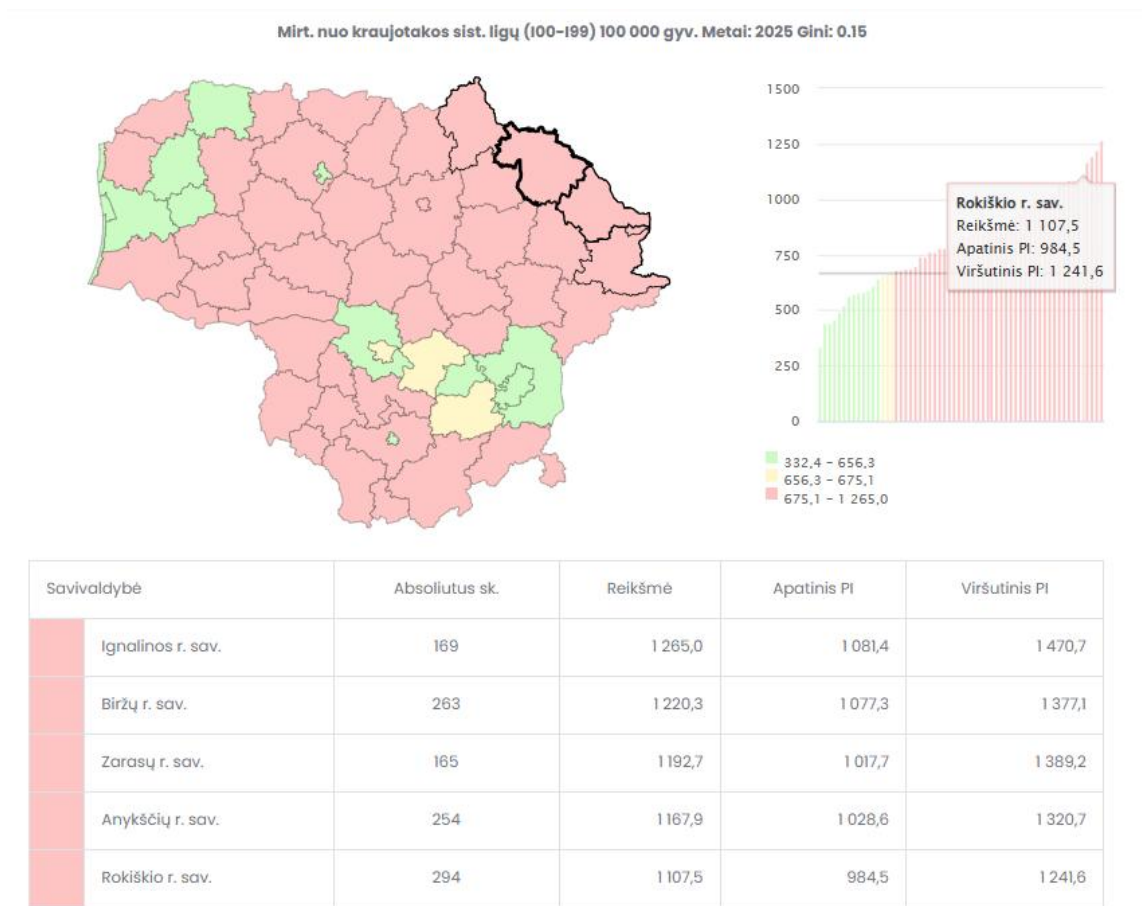
2025 m. nuo kraujotakos sistemos ligų mirė 159 moterys ir 135 vyrai. Daugiau mirčių registruota tarp kaimo gyventojų – 170, miesto gyventojų – 124. Didžioji dalis mirusiųjų buvo 65 metų ir vyresni asmenys – 255, jie sudarė apie 86,7 proc. visų mirusiųjų nuo kraujotakos sistemos ligų. 45–64 metų amžiaus grupėje užregistruotos 36 mirtys, o 18–44 metų grupėje – 3. Duomenys rodo, kad kraujotakos sistemos ligų našta ypač aktuali vyresnio amžiaus Rokiškio rajono gyventojams, o 2025 m. fiksuotas mirčių skaičiaus padidėjimas pagrindžia būtinybę ir toliau stiprinti šių ligų prevenciją (4 lent.).

Metai		Kiekis	Reikšmė	Apotinis PI	Viršutinis PI	Kontekstas
2016	●	367,0	1 158,1	1 042,7	1 282,9	802,9
2017	●	391,0	1 269,1	1 146,4	1 401,4	791,9
2018	●	339,0	1 128,2	1 011,2	1 254,9	777,6
2019	●	312,0	1 059,6	945,3	1 184,0	743,5
2020	●	313,0	1 081,5	965,0	1 208,2	816,3
2021	●	339,0	1 191,1	1 067,7	1 324,9	820,3
2022	●	308,0	1 100,7	981,2	1 230,7	794,7
2023	●	270,0	990,8	867,3	1 105,0	670,8
2024	●	244,0	901,0	791,5	1 021,4	658,7
2025	●	294,0	1 107,5	984,5	1 241,6	665,7

7 pav. Mirtingumas dėl kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyv. rodiklis Rokiškio rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2016– 2025 m.

2016–2025 m. Rokiškio rajono savivaldybėje mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis visą analizuojamą laikotarpį buvo gerokai didesnis nei Lietuvos vidurkis. Rodiklis atskirais metais svyravo, tačiau 2023–2024 m. buvo stebimas jo mažėjimas. 2025 m. situacija pablogėjo – mirtingumo rodiklis Rokiškio rajone padidėjo iki 1 107,5 atvejo 100 000 gyventojų, kai 2024 m. siekė 901,0. Tuo tarpu Lietuvos rodiklis 2025 m. buvo apie 604,6 atvejo 100 000 gyventojų, todėl Rokiškio rajono rodiklis buvo maždaug 1,8 karto didesnis už šalies vidurkį. Ilgą laiką išliekantis didelis atotrūkis nuo Lietuvos rodiklio ir 2025 m. užfiksuotas mirtingumo padidėjimas rodo, kad kraujotakos sistemos ligos išlieka viena aktualiausių Rokiškio rajono gyventojų sveikatos problemų (7 pav.).

8 pav. Mirtingumas dėl kraujotakos sistemos ligų 2025 m.

Pagal pateiktus duomenis Rokiškio rajono savivaldybė užėmė 5 vietą Lietuvoje tarp savivaldybių, kuriose nustatytas didžiausias mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų. Didesni rodikliai nustatyti Ignalinos r. savivaldybėje – 1 265,9, Biržų r. savivaldybėje – 1 220,3, Zarasų r. savivaldybėje – 1 192,7 ir Anykščių r. savivaldybėje – 1 167,9 atvejo 100 000 gyventojų. Lietuvos savivaldybių žemėlapis taip pat rodo, kad nemaža dalis savivaldybių patenka į raudonąją zoną, kuriai priskiriamos savivaldybės, pasižyminčios didesniais mirtingumo rodikliais. Tuo tarpu į žaliąją, palankesnių rodiklių zoną, patenka palyginti nedaug savivaldybių. Rokiškio rajono rodiklis patenka į raudonąją zoną ir yra tarp aukščiausių šalyje, todėl mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų išlieka viena svarbiausių rajono visuomenės sveikatos problemų (8 pav.).

Didžiausią mirusiųjų dalį sudarė 65 metų ir vyresni gyventojai – 86,7 proc. visų mirusiųjų nuo kraujotakos sistemos ligų. 2025 m. daugiau mirčių registruota tarp kaimo nei miesto gyventojų. Ilgą laiką išliekantis didelis atotrūkis nuo Lietuvos vidurkio bei 2025 m. vėl išaugęs mirtingumas rodo būtinybę Rokiškio rajone nuosekliai stiprinti širdies ir kraujagyslių ligų prevenciją, ankstyvą rizikos veiksnių nustatymą ir sveikos gyvensenos skatinimą.

Rekomenduojama didinti gyventojų dalyvavimą širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje programoje, aktyviau informuojant tikslinės amžiaus grupės gyventojus ir skatinant juos reguliariai tikrintis sveikatą. Svarbu stiprinti pirminę prevenciją – organizuoti kraujospūdžio, cholesterolio, gliukozės kiekio kraujyje, kūno masės ir kitų širdies bei kraujagyslių ligų rizikos veiksnių vertinimą.

Visuomenės sveikatos biurui tikslinga tęsti ir plėsti fizinio aktyvumo, sveikos mitybos, svorio kontrolės, rūkymo ir žalingo alkoholio vartojimo mažinimo veiklas, ypatingą dėmesį skiriant vyresnio amžiaus bei kaimo vietovių gyventojams. Rekomenduojama stiprinti šeimos gydytojų, visuomenės sveikatos specialistų, savivaldybės ir kitų sveikatos priežiūros įstaigų bendradarbiavimą, siekiant kuo anksčiau nustatyti didelės rizikos asmenis ir nukreipti juos reikalingoms paslaugoms.

Taip pat svarbu kasmet stebėti mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklių pokyčius, vertinti juos pagal amžių, lytį ir gyvenamąją vietą bei pagal rezultatus planuoti tikslines prevencines priemones toms gyventojų grupėms, kurioms rizika yra didžiausia.

4.3 PRIORITETINĖ PROBLEMA. MIRTINGUMAS NUO CEREBROVASKULINIŲ LIGŲ (I60-I69) 100 000 GYVENTOJŲ

Cerebrovaskulinės ligos – tai galvos smegenų kraujagyslių ligos, atsirandančios sutrikus smegenų kraujotakai. Šiai ligų grupei priklauso smegenų infarktas, kraujavimas į smegenis ir kiti smegenų kraujotakos sutrikimai. Šios ligos yra reikšminga mirtingumo ir ilgalaikės negalios priežastis, ypač vyresnio amžiaus gyventojų grupėje. Pagrindiniai rizikos veiksniai yra padidėjęs arterinis kraujospūdis, rūkymas, cukrinis diabetas, padidėjęs cholesterolio kiekis, antsvoris, nepakankamas fizinis aktyvumas bei širdies ir kraujagyslių ligos.

2021–2025 m. Rokiškio rajono savivaldybėje mirčių nuo cerebrovaskulinių ligų skaičius kito netolygiai. 2021 m. užregistruotos 82 mirtys, o iki 2024 m. jų skaičius sumažėjo iki 54. Tačiau 2025 m. stebimas ryškus padidėjimas – užregistruota 80 mirčių, t. y. 26 mirtimis (48,1 proc.) daugiau nei 2024 m. ir beveik tiek pat, kiek 2021 m.

2025 m. nuo cerebrovaskulinių ligų mirė 45 moterys ir 35 vyrai. Daugiau mirčių registruota tarp kaimo gyventojų – 47, miesto gyventojų – 33. Didžiąją dalį mirusiųjų sudarė 65 metų ir vyresni asmenys – 71 iš 80, arba 88,8 proc. 45–64 metų amžiaus grupėje registruotos 8 mirtys, o 18–44 metų grupėje – 1. Duomenys rodo, kad mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų ypač aktualus vyresnio amžiaus gyventojams, o 2025 m. užfiksuotas ryškus mirčių skaičiaus augimas rodo būtinybę ir toliau stiprinti šių ligų prevenciją bei rizikos veiksnių kontrolę (5 lent.).

	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
<i>Mirčių skaičius, iš jų:</i>	82	61	65	54	80
<i>Moterys</i>	54	37	41	38	45
<i>Vyrai</i>	28	24	24	16	35
<i>Miesto gyventojai</i>	33	28	29	28	33
<i>Kaimo gyventojai</i>	49	33	36	35	47
<i>18-44 m.</i>	1	1	0	1	1
<i>45-64 m.</i>	6	2	5	4	8
<i>65+ m.</i>	75	58	60	49	71

5 lentelė. Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų Rokiškio rajono savivaldybėje 2021–2025 m.

2016–2025 m. Rokiškio rajono savivaldybėje mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis visą analizuojamą laikotarpį buvo didesnis už Lietuvos vidurkį. Rodiklis atskirais metais svyravo, tačiau 2022–2024 m. buvo stebima mažėjimo tendencija – 2024 m. jis sumažėjo iki 199,4 atvejo 100 000 gyventojų. 2025 m. situacija ryškiai pablogėjo – rodiklis padidėjo iki 301,4 atvejo 100 000 gyventojų, t. y. daugiau kaip 50 proc., palyginti su 2024 m. Tuo tarpu Lietuvos rodiklis 2025 m. siekė apie 140,2 atvejo 100 000 gyventojų, todėl Rokiškio rajono rodiklis buvo daugiau nei 2 kartus didesnis už šalies vidurkį. Toks ryškus rodiklio padidėjimas 2025 m. ir ilgą laiką išliekantis atotrūkis nuo Lietuvos vidurkio rodo, kad mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų Rokiškio rajone išlieka aktuali visuomenės sveikatos problema (9 pav.).

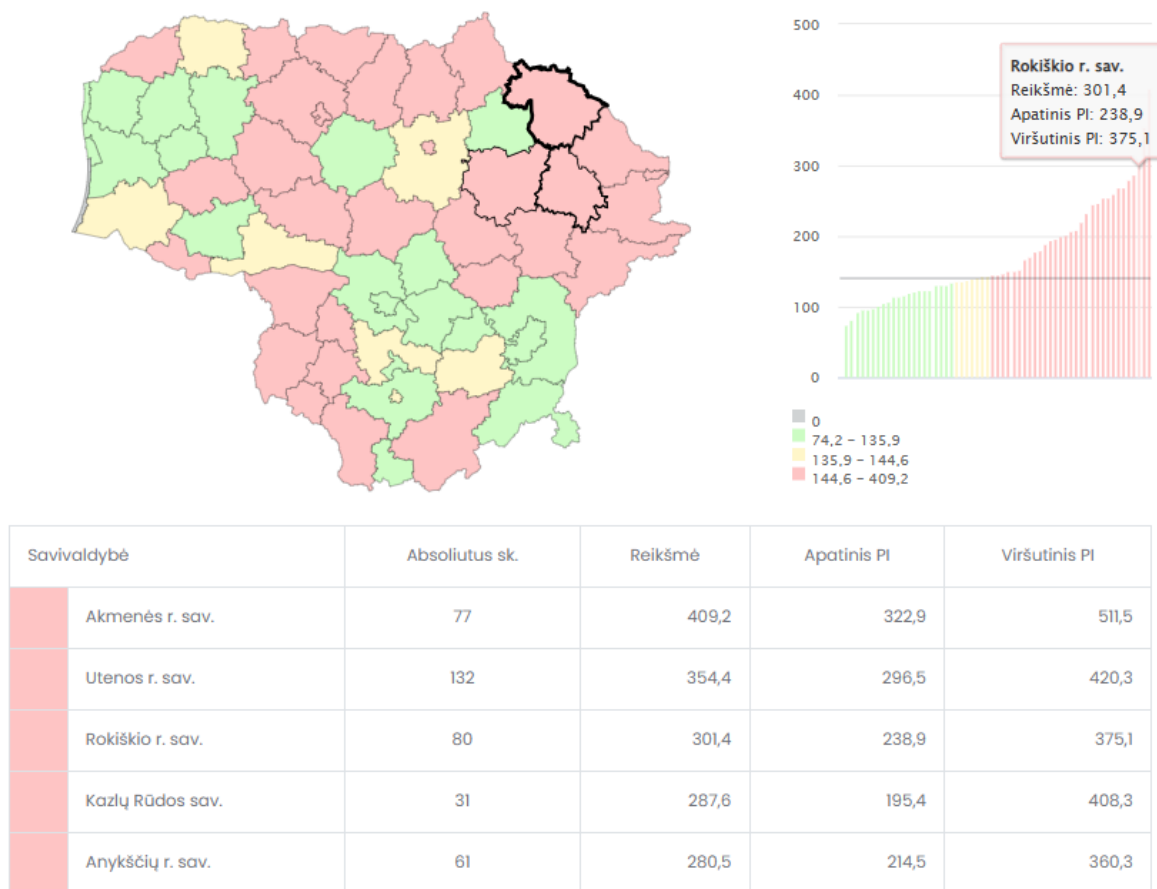

9 pav. Mirtingumas dėl cerebrovaskulinių ligų 100 000 gyv. rodiklis Rokiškio rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2016- 2025 m.

2025 m. Lietuvos savivaldybėse mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodikliai pasiskirstė netolygiai. Žemėlapyje matyti, kad nemaža dalis savivaldybių patenka į raudonąją zoną, kuriai priskiriami didesni mirtingumo rodikliai, o dalis savivaldybių patenka į geltonąją ir žaliąją zonas, kuriose rodikliai yra mažesni. Rokiškio rajono savivaldybė patenka į raudonąją zoną, 2025 m. čia užregistruota 80 mirčių, o mirtingumo rodiklis siekė 301,4 atvejo 100 000 gyventojų.

Pagal didžiausią mirtingumo rodiklį Rokiškio rajono savivaldybė užėmė trečią vietą Lietuvoje. Didesnis mirtingumas nustatytas tik Akmenės r. savivaldybėje – 409,2 ir Utenos r. savivaldybėje – 354,4 atvejo 100 000 gyventojų. Po Rokiškio rikiavosi Kazlų Rūdos savivaldybė – 287,8 ir Anykščių r. savivaldybė – 280,5 atvejo 100 000 gyventojų. Toks Rokiškio rajono rodiklis ir jo padėtis tarp šalies savivaldybių rodo, kad mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų rajone yra itin aktuali visuomenės sveikatos problema (10 pav.).

Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60–I69) 100 000 gyv. Metai: 2025 Gini: 0.23

10 pav. Mirtingumas dėl cerebrovaskulinių ligų 2025 m.

2025 m. Rokiškio rajone ryškiai išaugo mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų, o rodiklis buvo daugiau nei du kartus didesnis už Lietuvos vidurkį ir trečias didžiausias šalyje. Didžiausią mirusiųjų dalį sudarė 65 metų ir vyresni gyventojai. Atsižvelgiant į šiuos rezultatus, svarbu stiprinti cerebrovaskulinių ligų prevenciją, rizikos veiksnių kontrolę, skatinti profilaktinius sveikatos patikrinimus ir sveiką gyvenseną bei didinti gyventojų informuotumą apie insulto požymius, ypatingą dėmesį skiriant vyresnio amžiaus ir kaimo vietovių gyventojams.

IŠVADOS

Rokiškio rajono demografinė situacija išlieka nepalanki. Gyventojų skaičius nuosekliai mažėja, visuomenė sensta, o jaunesnio amžiaus gyventojų dalis yra mažesnė. 2025 m. gimusiųjų skaičius buvo mažiausias per analizuojamą 2021–2025 m. laikotarpį, o mirusiųjų skaičius daugiau kaip keturis kartus viršijo gimusiųjų skaičių.

Gyventojų sveikatos būklėje didžiausią reikšmę turi lėtinės neinfekcinės ligos. Ypač aktualios kraujotakos ir endokrininės sistemos, raumenų ir skeleto sistemos ligos bei navikai. Kraujotakos sistemos ligos išlieka pagrindine gyventojų mirties priežastimi – 2025 m. nuo jų mirė 294 gyventojai.

Rokiškio rajone išlieka aktualūs socialiniai ir ekonominiai iššūkiai. Nedarbas, socialinės paramos poreikis, socialiai pažeidžiamų šeimų ir vaikų gerovė, mokyklos nelankymas, smurtas artimoje aplinkoje bei psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija yra sritys, kurioms reikalingas tęstinis dėmesys.

Ypač aktuali psichikos sveikatos ir savižudybių prevencijos problema. 2025 m. užregistruota 20 bandymų žudytis, o rodiklis siekė 75,3 atvejo 100 000 gyventojų – beveik 1,9 karto daugiau nei Lietuvos vidurkis. Pagal šį rodiklį Rokiškio rajono savivaldybė užėmė antrą vietą šalyje. 2024–2025 m. didėjo tiek bandymų žudytis, tiek savižudybių skaičius.

Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų išlieka viena didžiausių rajono visuomenės sveikatos problemų. 2025 m. mirtingumo rodiklis padidėjo iki 1 107,5 atvejo 100 000 gyventojų ir buvo gerokai didesnis už Lietuvos vidurkį. Didžiąją mirusiųjų dalį sudarė 65 metų ir vyresni gyventojai, todėl svarbu stiprinti širdies ir kraujagyslių ligų prevenciją, ankstyvą rizikos veiksnių nustatymą ir sveikos gyvensenos skatinimą.

2025 m. ryškiai padidėjo ir mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų. Užregistruota 80 mirčių, t. y. 48,1 proc. daugiau nei 2024 m. Didžiąją mirusiųjų dalį sudarė 65 metų ir vyresni gyventojai, todėl būtina tęsti šių ligų rizikos veiksnių kontrolę ir prevenciją.

2025 m. Rokiškio rajono visuomenės sveikatos situacija rodo poreikį prioritetą teikti psichikos sveikatos stiprinimui, savižudybių prevencijai, širdies ir kraujagyslių bei cerebrovaskulinių ligų prevencijai. Atsižvelgiant į senstančią rajono gyventojų struktūrą, svarbu didinti prevencinių programų prieinamumą, skatinti sveiką gyvenseną, ankstyvą ligų ir jų rizikos veiksnių nustatymą bei stiprinti sveikatos, socialinių ir kitų rajono institucijų bendradarbiavimą.

REKOMENDACIJOS

Politikos formuotojams ir savivaldybei

- Planuojant savivaldybės sveikatos politiką, prioritetą teikti savižudybių prevencijai, psichikos sveikatos stiprinimui bei širdies ir kraujagyslių ligų prevencijai.
- Užtikrinti gyventojams sveikatos priežiūros, psichologinės ir socialinės pagalbos paslaugų prieinamumą, ypatingą dėmesį skiriant vyresnio amžiaus, kaimo vietovių ir socialiai pažeidžiamiesiems gyventojams.
- Skatinti sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų, švietimo, Visuomenės sveikatos biuro, policijos ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą.
- Remti ir finansuoti ilgalaikes fizinio aktyvumo, sveikos mitybos, psichikos sveikatos, priklausomybių ir lėtinių neinfekcinių ligų prevencijos programas.
- Sudaryti geresnes galimybes kaimo vietovių gyventojams pasiekti sveikatos priežiūros ir prevencines paslaugas.

Asmens sveikatos priežiūros specialistams

- Aktyviau nustatyti gyventojų širdies ir kraujagyslių bei cerebrovaskulinių ligų rizikos veiksnius – stebėti arterinę kraujospūdį, cholesterolio ir gliukozės kiekį kraujyje, kūno svorį bei kitus rizikos veiksnius.
- Skatinti gyventojus dalyvauti prevencinėse programose ir reguliariai tikrintis sveikatą, ypač daugiau dėmesio skiriant vyresnio amžiaus bei didelės rizikos pacientams.
- Laiku atpažinti psichologinius sunkumus ir savižudybės riziką, o rizikos grupės asmenis nukreipti reikalingai psichologinei, psichiatrinei ar socialinei pagalbai.
- Konsultuoti gyventojus dėl rūkymo, žalingo alkoholio vartojimo, nepakankamo fizinio aktyvumo, atsvario ir kitų koreguojamų rizikos veiksnių.
- Stiprinti bendradarbiavimą tarp šeimos gydytojų, ligoninės, psichikos sveikatos centro, socialinių paslaugų ir visuomenės sveikatos specialistų.

Visuomenės sveikatos specialistams

- Organizuoti fizinio aktyvumo, sveikos mitybos, svorio kontrolės ir žalingų įpročių prevencijos veiklas, ypatingą dėmesį skiriant vyresnio amžiaus ir kaimo gyventojams.
- Vykdyti psichikos sveikatos stiprinimo, emocinio raštingumo, streso valdymo ir savižudybių prevencijos veiklas bei viešinti gyventojams prieinamas pagalbos galimybes.
- Didinti gyventojų informuotumą apie insulto ir ūmių širdies bei kraujagyslių ligų požymius bei būtinybę laiku kreiptis medicinos pagalbos.
- Aktyviai informuoti ir motyvuoti gyventojus dalyvauti ligų prevencinėse programose.

- Tęsti sveikatos rodiklių stebėseną, nustatyti didžiausios rizikos gyventojų grupes ir pagal stebėsenos rezultatus planuoti tikslines prevencines veiklas.